Instytut Nauk Prawnych PAN
00-330 Warszawa
ul Nowy Świat 72
tel. 22 826-75-71
e-mail: inp@inp.pan.pl

Dr hab. Paweł Podrecki prof. INP PAN
KIEROWNIK ZAKŁADU PRAWA PRYWATNEGO I WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ
CENTRUM PRAWA NOWYCH TECHNOLOGII INP PAN

RECENZJA
ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

autorstwa
mgr Kamili Brylak

p.t.
„ROLA ZAUFANYCH PODMIOTÓW SYGNALIZUJĄCYCH W ZWALCZANIU NIELEGALNYCH TREŚCI NA PLATFORMACH INTERNETOWYCH"

napisana pod kierunkiem
prof. dr hab. Jacka Gołaczyńskiego
(Uniwersytet Wrocławski)
i prof. dr Aleksandry Kuczerawy
(KU Leuven)

I. Tematyka pracy

Przedstawiona do recenzji praca zatytułowana: „*Rola zaufanych podmiotów sygnalizujących w zwalczaniu nielegalnych treści na platformach internetowych"* autorstwa mgr Kamili Brylak podejmuje problematykę związaną z funkcją regulacyjną prawa nowych technologii, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień wpływu platform internetowych na normatywność systemu prawa prywatnego i publicznego. Tematyka dysertacji wybrana przez Autorkę jest aktualna i istotna, a jednocześnie niewątpliwie w niewystarczającym stopniu opracowana w doktrynie. Głównym przedmiotem badań przeprowadzonych w dysertacji jest instytucja zaufanych podmiotów sygnalizujących („ZPS" – ang. "*trusted flaggers*"), których zadaniem jest zmniejszenie ilości nielegalnych treści na platformach internetowych.

Jednym z celów tej pracy jest zbadanie skuteczności środków przeciwdziałania nielegalnym treściom udostępnianymi na platformach internetowych. Platformy internetowe samodzielnie tworząc regulacje wyznaczają ramy korzystania z kompetencji przysługującej uczestnikom rynku. Autorka podkreśla zdolność platform internetowych do samoregulacji opisując wewnętrzne reguły i strukturę relacji prawnych między platformą a użytkownikami. Jednocześnie wskazuje, że podstawową regulacją w przedmiocie odpowiedzialności platform internetowych za publikowane nielegalnych treści na terytorium Unii Europejskiej była dyrektywa o handlu elektronicznym, a w polskim porządku prawnym ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną.

Aktualnie ramy prawne obejmujące platformy internetowe i rozpowszechniane w ramach ich funkcji nielegalne treści określa rozporządzenie - Akt o usługach cyfrowych („AUC"), który obowiązuje od 17.02.2024 r. Przepis art. 22 AUC reguluje funkcjonowanie zaufanych podmiotów sygnalizujących, których rolą jest wykrywanie i zgłaszaniu nielegalnych treści w Internecie. Uregulowanie zaufanych podmiotów sygnalizujących wywołało dyskusję naukową na temat definicji, odpowiedzialności, warunków i zakresu ich współpracy z platformami internetowymi. Tematyką swojej dysertacją Doktorantka dowodzi, że aktywnie uczestniczy w tym dyskursie. Zaufane podmioty sygnalizujące wyróżniają się bowiem profesjonalizmem i doświadczeniem, dlatego też dokonywanie zgłoszeń do platform w trybie art. 16 AUC wymaga ustalenia priorytetów i hierarchii rodzajów nielegalnych treści. Istotne w tym świetle jest również zbadanie procedury i kryteriów przyznania statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego.

Podjęta przez Autorkę problematyka pozwala zatem analizować złożoność procesów prawnych i społecznych w przestrzeni cyfrowej. W świetle prowadzonych w rozprawie badań można więc ocenić stan obowiązującej regulacji prawnej, w szczególności unijnej oraz dostrzec kierunki ewolucji prawa. Wprawdzie zagadnienia rynków cyfrowych były już przedmiotem wielu publikacji, to ujęcie tematu w recenzowanej pracy w aktualnym ujęciu normatywnym i w świetle stawianych tez badawczych nie było tak szczegółowo opisane w polskiej literaturze. Praca ma wysoki walor poznawczy, a tytułowy problem tej publikacji ma znaczenie, zarówno naukowe jak i praktyczne. Szczególnie ważne jest postawienie pytania o dalszą rolę nowych aktów, w szczególności AUC w stosunku do samoregulacji platform internetowych. W płaszczyznach gospodarczej i prawnej prawidłowe ustalenie zasad funkcjonowania platform internetowych odgrywa podstawową rolę w kształtowaniu polityki regulacyjnej i równowagi rynkowej.

Wysoko należy również ocenić, że w rozprawie doktorskiej znajduje się nie tylko teoretyczna analiza omawianej problematyki, ale także przegląd aktów prawnych, który ma zasadniczy wpływ na stosowanie prawa oraz liczne przykłady z praktyki stosowania zasad ograniczania i eliminacji niedozwolonych treści.

Tytuł rozprawy odpowiada zakresowi prowadzonych badań i koresponduje z wnioskami pracy. Wybór tematu jest konsekwencją bardziej ogólnego spojrzenia na prawo nowych technologii oraz próbą opisania zjawisk dostrzegalnych przez pryzmat prawa prywatnego przy uwzględnieniu teoretycznej i efektywnej analizy prawa. Podjęcie kluczowych kwestii z zakresu tytułowej problematyki rozprawy doktorskiej zasługuje więc na uznanie w związku z samym wyborem przedmiotu pracy ze względu na istotną rolę platform internetowych we współczesnym obrocie gospodarczym.

II. Teza badawcza i metodologia pracy

Główną hipotezą badawczą rozprawy doktorskiej jest odpowiedź na pytanie, „czy instytucja ZPS przełoży się na zmniejszenie liczby nielegalnych treści na platformach internetowych przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony treściom legalnym na nich publikowanych?" Prowadzone badania mają doprowadzić do oceny potencjału instytucji ZPS i jej wpływu na odpowiedzialność dostawców platform internetowych. Autorka opracowała również dodatkowe pytania, aby przybliżyć odpowiedź na główne zagadnienie. Są to kwestie: (1.) Czy możliwe jest enumeratywne wymienienie wszystkich rodzajów nielegalnych treści na poziomie UE? (2.) Czy możemy mówić o istniejącej hierarchii w zakresie zwalczania nielegalnych treści na platformach internetowych? (3.) Czy dostawcy platform internetowych są w stanie samodzielnie weryfikować udostępniane przez ich użytkowników treści bez wsparcia podmiotów trzecich? (4.) Jakie treści powinien monitorować i zgłaszać ZPS - nielegalne, szkodliwe czy też niezgodne z regulaminem platform? (5.) Czy istnieje hierarchia pomiędzy poszczególnymi ZPS; innymi słowy, czy dodatkowej priorytetyzacji powinny podlegać zgłoszenia od ZPS zajmujących się konkretnym rodzajem nielegalnych treści? (6.) Czy platformy internetowe mogą odmówić współpracy z ZPS? (7.) Czy instytucja ZPS wpłynie na odpowiedzialność platform internetowych?

Horyzont prowadzonych badań jest szeroki i pozwala na krytyczną ocenę systemu prawnego. Podnieść należy, że Doktorantka w celu weryfikacji postawionych hipotez badawczych wskazała na perspektywę ekonomiczną, społeczną i technologiczną związaną z platformami internetowymi, które tworzą własne rynki wymiany dóbr i usług i odgrywają na nich rolę pośrednika. W pracy znajduję się także adekwatne omówienie wewnętrznych regulacji platform internetowych oraz analiza poszczególnych aktów normatywnych prawa Unii Europejskiej stanowiących odpowiedź na sposób funkcjonowania platform internetowych i jej użytkowników. Jednym z interesujących wątków pracy jest próba odnalezienia systemów prawnych uznawanych za autonomiczne i przejawiające zdolność samoregulacyjną, a następnie ich zestawienie ze środowiskiem prawnym tworzonym i nadzorowanym przez regulacje normatywne platform internetowych.

Warto podkreślić, że na wstępie Doktorantka uzasadnia dobór tematyki, cele przygotowanej pracy, a także metody badawcze, którymi się posłużyła. Prezentuje także zakres normatywny oraz doktrynalny dysertacji. Pozwala to czytelnikowi na przygotowanie się do głównego

wywodu i śledzić go z zainteresowaniem. Autorka właściwie porządkuje i wyjaśnia przyjętą tematykę oraz opisuje wybrane metody. Doktorantka dokonuje również wyboru i przeglądu źródeł, które wykorzystała.

W pracy główną metodologią badawczą jest metoda dogmatycznoprawna, a obok niej komparatystyczna i historyczno-prawna. Wybór dogmatycznoprawnej metodologii pracy jest właściwy i umożliwia sformułowanie relewantnych wniosków. Istotne znaczenie ma również uwzględnienie badań komparatystycznych na tle obcych regulacji prawnych. Docenić należy także umiejętność wykorzystania metody historyczno-prawnej. Metoda dogmatycznoprawna odgrywa w rozprawie kluczową rolę, ponieważ w dysertacji autorka badaniom poddaje normy prawa polskiego i prawa unijnego, a także regulacje wybranych państw członkowskich UE, w szczególności w zakresie przyznawania statusu ZPS. Analiza dogmatyczna przeprowadzona jest na podstawie reprezentatywnej literatury krajowej i zagranicznej. Rezultatem dokonanej analizy ustawodawstwa jest wypracowanie postulatów *de lege ferenda*, mających na celu nowelizację przepisów AUC. W konsekwencji można również odczytać postulat opracowania formularza dla polskich podmiotów zainteresowanych uzyskaniem statusu ZPS. Metoda komparatystyczna ma natomiast zastosowanie w rozprawie w celu sprawdzenia i dokonania oceny przyjętych już przez wybrane państwa członkowskie UE regulacji wdrażających ustawodawstwo unijne w zakresie przyznawania statusu ZPS. Metoda historyczno-prawną pozwala z kolei prześledzić ewolucję regulacji prawnych dotyczących zwalczania nielegalnych treści na platformach internetowych oraz zrozumieć, jakie czynniki wpłynęły na ich obecny kształt. Autorka podkreśla, że metodologia ta umożliwiła zidentyfikowanie wzorców i mechanizmów adaptacyjnych prawa w odpowiedzi na dynamicznie rozwijające się innowacje technologiczne, co może pomoc w przewidywaniu przyszłych kierunków rozwoju legislacji.

III. Struktura pracy

Wprowadzenie. Rozdział I

Praca została podzielona na cztery rozdziały. Rozważania poprzedza wprowadzenie zawierające prawidłowo i czytelnie przedstawiony przedmiot rozprawy, hipotezy badawcze i cele rozprawy, przyjętą metodologię pracy i wybrany przedmiot analizy badawczej, uzasadnienie wyboru przedmiotu rozprawy, a także trudności badawcze. Pracę zamyka zakończenie oraz postulaty *de lege ferenda*.

W pierwszym rozdziale pt. „*Nielegalne treści i ich zwalczanie na platformach internetowych*" zawarta jest zapowiedź merytorycznego określenia głównego celu pracy. Następuje to poprzez odniesienie się do definicji platformy internetowej, określenia rodzajów platform internetowych i porównanie platformy internetowej z wyszukiwarka internetową. Omówienie zwalczania nielegalnych treści na platformach internetowych wiąże się z problematyką zgłaszania nielegalnych treści i ich moderowania. Moderowanie treści jest przedstawione w aspekcie historycznym oraz w świetle nakazów wydawanych przez sądy i organy. Istotne jest zwrócenie uwagi na dobrowolne działania platform i zgłoszenia od osób trzecich. Wśród definicji i rodzajów nielegalnych treści Autorka wymienia m.in.: materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci, treści rasistowskie i ksenofobiczne, treści

terrorystyczne oraz treści naruszające prawa własności intelektualnej. Ważne są rozważania na temat innych propozycji rozróżnienia rodzajów nielegalnych treści i ich hierarchii. Nielegalne treści mogą być także dostrzegane przez pryzmat ich szkodliwości i niezgodności z regulaminami platform internetowych.

Autorka próbując odpowiedzieć na pytanie, czy możliwe jest enumeratywne wymienienie wszystkich rodzajów nielegalnych treści na terytorium UE stwierdza, że nie można mówić o jednoznacznym zdefiniowaniu nielegalnych treści na terytorium unijnym. Wynika to z faktu, że definicja nielegalnych treści przedstawiona w AUC odnosi się do rozumienia nielegalnych treści według przepisów wewnętrznych państw członkowskich, które nie są jednolite. Można jednak opracować kategorie nielegalnych treści analogicznie do propozycji UE omówionej w ramach poradników dla podmiotów zainteresowanych uzyskaniem statusu ZPS. Będą to wówczas treści nielegalne, które zagrażają bezpieczeństwu, zdrowiu, życiu, interesom ogółu społeczeństwa oraz te, które zagrażają interesom jednostki. Pierwsza grupa to ryzyka zagrożenia ludzkiego życia, zdrowia i jego godności. W drugim obszarze, co do zasady mamy do czynienia przede wszystkim z ryzykiem wyrządzenia właścicielowi praw strat materialnych, ewentualnie wizerunkowych. Można więc mówić o istniejącej hierarchii w zakresie zwalczania nielegalnych treści na platformach internetowych i przede wszystkim powinny zostać wprowadzone mechanizmy priorytetyzujące zwalczanie nielegalnych treści zagrażających zdrowiu, życiu, bezpieczeństwu publicznemu.

Rozdział II

W drugim rozdziale opisane są zaufane podmioty sygnalizujące na gruncie AUC. Autorka wyjaśnia, jak rozumieć definicję zaufanych podmiotów sygnalizujących i wskazuje na różnicę pomiędzy zaufanymi podmiotami sygnalizującymi a sygnalistami.

W rozprawie ppisany został w sposób czytelny model regulacji w przedmiocie zaufanych podmiotów sygnalizujących, w szczególności akty przed wejściem w życie Aktu o usługach cyfrowych na poziomie UE (np. Kodeks postępowania w zakresie zwalczania nielegalnego nawoływania do nienawiści w Internecie z 31.05.2016 r.) oraz pierwotna wersja projektu Aktu o usługach cyfrowych z 16.12.2020 r. W dalszej części rozdziału znajduje się opis treści monitorowanych i zgłaszanych przez zaufane podmioty sygnalizujące oraz przypisanie danego zaufanego podmiotu sygnalizującego do konkretnego rodzaju nielegalnych treści. Wśród platform internetowych monitorowanych przez zaufane podmioty sygnalizujące można z kolei wyróżnić platformy internetowe w ramach AUC i wyszukiwarki internetowe. Zaufane podmioty sygnalizujące są przedstawione również z kontekście Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z 17.04.2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dyrektywa CDSM).

Merytoryczne znaczenie ma w tym rozdziale określenie uprawnień zaufanych podmiotów sygnalizujących, w ramach priorytetyzacji zgłoszeń, mechanizmów dokonywania zgłoszeń i funkcji punktów kontaktowych. Uprawnienia zaufanych podmiotów sygnalizujących są następnie opisane w świetle polskiego projektu ustawy wdrażającej Akt o usługach cyfrowych w wersji z 13.12.2024 r.

Warto wskazać, że ustawodawca unijny nie zawarł definicji legalnej ZPS w AUC. Definicję tę można odnaleźć we wcześniejszych aktach (Zalecenia KE z 01.03.2018, zgodnie z którymi ZPS oznacza osobę fizyczną lub podmiot, który jest przez dostawcę usług hostingowych uważany za osobę fizyczną lub podmiot posiadający szczególną wiedzę fachową i odpowiedzialność w zakresie walki z nielegalnymi treściami w Internecie). Brak definicji normatywnej będzie miał zatem znaczenie dla zakresu obowiązków zaufanych podmiotów sygnalizujących, możliwości ich regulacji w regulaminach platform i ustalenia zasad finansowania zaufanych podmiotów sygnalizujących.

Należy podkreślić, że Autorka przedstawia w tym rozdziale własną propozycję definicji ZPS, zgodnie z ktorą są to niezależne od dostawców platform internetowych podmioty, niebędące osobami fizycznymi, które dysponują szczególną wiedzą ekspercką, kompetencjami i doświadczeniem w wykrywaniu, identyfikowaniu i zgłaszaniu danego rodzaju nielegalnych treści i podejmują te działania z zachowaniem należytej staranności w drodze dokładnych, obiektywnych zgłoszeń poprzez stworzone przez dostawców platform internetowych kanały komunikacji, na podstawie statusu nadawanego przez koordynatora ds. usług cyfrowych państwa, w którym ZPS ma swoją siedzibą. Doktorantka zauważa ponadto, że powinno istnieć rozróżnienie pomiędzy czynnością monitorowania treści a ich zgłaszaniem. ZPS, korzystając ze swojego statusu, mogą zgłaszać jedynie treści nielegalne. Akt o usługach cyfrowych nie zabrania im jednak monitorowania i zgłaszania treści szkodliwych czy też niezgodnych z warunkami świadczenia usług.

Zgodzić należy się również z wnioskami Autorki, że istnieć powinna hierarchia pomiędzy poszczególnymi ZPS, z uwagi na fakt, że hierarchia pomiędzy rożnymi rodzajami nielegalnych treści analogicznie uzasadnia hierarchię wśród ZPS. Przez hierarchię rozumieć należy priorytetyzowanie zgłoszeń wśrod samych ZPS.

Rozdział III

W rozdziale trzecim pt. *„Przyznawanie statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego”* Doktorantka przechodzi do zbadania procedury przyznawania statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego w świetle AUC. W tym rozdziale przedstawione zostały podmioty mogące ubiegać się o status zaufanego podmiotu sygnalizującego i podmioty odpowiedzialne za przyznanie statusu. Opisana jest procedura przyznawania statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego, w tym kryteria przyznania statusu oraz okoliczności odmowy przyznania statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego i jej skutki wraz z opcją odwołania od decyzji koordynatora ds. usług cyfrowych.

Procedura przyznawania statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego jest następnie zaprezentowana na tle wybranych krajów UE i obejmuje przegląd rozwiązań prawnych w takich państwach jak: Niemcy, Irlandia, Austria, Finlandia i Dania. Podsumowanie zagranicznych formularzy pozwala na prezentację listy zaufanych podmiotów sygnalizujących (stan na 01.03.2025 r.). Wartościowe jest również omówienie wewnętrznych regulacji platform w zakresie przyznania statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego na przykładzie: YouTube i Meta.

Analiza regulacji wybranych państw członkowskich miała na celu opracowanie formularza dla polskich podmiotów zainteresowanych uzyskaniem przedmiotowego statusu. W ramach

wniosków Doktorantka przedstawia propozycję polskiego formularza dla zaufanych podmiotów sygnalizujących wraz z objaśnieniami. Zaproponowany formularz ma być w założeniu przejrzysty i czytelny. Objaśnienia dotyczące poszczególnych punktów powinny znaleźć się w osobnym dokumencie, tak aby w formularzu były już same dane i informacje niezbędne do jego rozpatrzenia przez koordynatora do spraw usług cyfrowych.

Projekt wniosku o przyznanie statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego zawiera: informacje ogólne (nazwa podmiotu, forma prawna, data powstania, adres siedziby, adres email, numer telefonu, reprezentant i jego dane kontaktowe, cel powołania podmiotu), informacje o doświadczeniu i wiedzy w zakresie danego obszaru nielegalnych treści (opis i dokumenty), a także informacje o dotychczasowej działalności i doświadczeniu w zakresie zgłoszeń do platform (platforma, rodzaj monitorowanych treści, języki, technologie, dokumenty i informacje o wcześniejszych programach dla zaufanych podmiotów sygnalizujących lub podobnych partnerstwach i współpracach). Istotne są też wymogi dotyczące informacji o finansowaniu, a także opis technologii i metodologii, które będą wykorzystywane do monitorowania i zgłaszania treści. W ramach wniosku podmiot zgłaszający wymienia rodzaje nielegalnych treści, które będą monitorowane i zgłaszane oraz języki, którymi włada wnioskodawca i którymi będzie się posługiwał w celu monitorowania i zgłaszania treści wraz z dokumentacją potwierdzającą ich znajomość. Wniosek zawiera ponadto informacje w zakresie wcześniejszych wniosków o przyznanie statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego oraz inne informacje istotne dla rozpatrzenia wniosku. Przed złożeniem wniosku ZPS powinien również wskazać czy zgłaszana treść zagraża: a) życiu, zdrowiu czy bezpieczeństwu; b) interesom majątkowym. Podmiot zgłaszający powinien również oświadczyć, że jest w pełni uprawniony do zgłoszenia wniosku, oraz że jest świadomy odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń i dokumentów.

Wnioskowi o przyznanie statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego towarzyszą objaśnienia do propozycji polskiego formularza dla zaufanych podmiotów sygnalizujących. Doktorantka precyzuje w tym zakresie informacje ogólne, informacje o doświadczeniu i wiedzy w zakresie danego obszaru nielegalnych treści i o dotychczasowej działalności i doświadczeniu w zakresie zgłoszeń do platform oraz wcześniejszych programach dla zaufanych podmiotów sygnalizujących lub podobnych partnerstwach i współpracach. Szczególnie istotne mogą okazać się w tym zakresie informacje o zasadach finansowania i rodzajach nielegalnych treści, które będą monitorowane i zgłaszane.

Ta część pracy doktorskiej zmierzająca do opracowania rekomendacji normatywnej dla formularza i objaśnień ma z pewnością charakter pragmatyczny. Biorąc pod uwagę analizę regulacji AUC i przepisów kilku krajów UE można sądzić, że zaproponowany przez Doktorantkę tekst formularza może pełnić ważną rolą w procesie legislacyjnym.

Rozdział IV

W rozdziale czwartym Doktorantka skupia się na przedstawieniu platform internetowych i instytucji zaufanych podmiotów sygnalizujących w kontekście relacji, odpowiedzialności, ról i zagrożeń.

W pierwszej kolejności rozważana jest problematyka wyłączenia odpowiedzialności platform internetowych, w szczególności w związku z instytucją zaufanych podmiotów sygnalizujących jako przedłużenie procedury *notice and action.* Autorka analizuje zgłoszenie od zaufanego podmiotu sygnalizującego i jego standardy, w tym sposób rozpatrywania zgłoszeń od zaufanych podmiotów sygnalizujących przez platformy i odwołania przez ZPS od decyzji platformy w przedmiocie zgłoszenia nielegalnej treści. W ramach odpowiedzialności zaufanych podmiotów sygnalizujących opisane są zasady odbierania statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego i ponowne uzyskanie tego statusu po jego utracie na gruncie Aktu o usługach cyfrowych oraz polskiego projektu ustawy wdrażającej Akt o usługach cyfrowych w wersji z 13.12.2024 r. Uznanie statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego przez platformy internetowe wiąże się z sprzeciwem platformy w zakresie przyznania statusu ZPS i skutkami nieuznania danego podmiotu jako ZPS przez platformę. Ważną rolę mają w tym miejscu ustalenia źródeł wiadomości o naruszeniu przez platformy przepisów Aktu o usługach cyfrowych, w tym naruszenia przepisu o respektowaniu statusu zaufanego podmiotu sygnalizującego nadanego w trybie art. 22 AUC.

Doktorantka przechodzi następnie do przedstawienia funkcji zaufanych podmiotów sygnalizujących, w zakresie roli integracyjnej, poznawczo-edukacyjnej, zabezpieczającej i gwarancyjnej. Należy także odnotować, że instytucje zaufanych podmiotów sygnalizujących mogą także wywoływać zagrożenia z uwagi na zależności polityczne, ograniczone zasoby na badanie zgłoszeń od pozostałych podmiotów i wykorzystywanie zaufanych podmiotów sygnalizujących przez podmioty trzecie. Zagrożeniem jest ponadto autorytet ZPS, który może prowadzić do automatycznego usuwania zgłoszonych treści, zamiast do przeprowadzenia gruntownego badania przez platformę zgłoszenia od ZPS.

Zgodzić należy się z Autorką, że mechanizm działania ZPS koresponduje z procedurami *notice and action*, a także *notice and take down* i ewentualnie *notice and stay down*. Ta ostatnia miałaby zastosowanie, o ile platforma, wskutek zawiadomienia od ZPS dostosuje swoje algorytmy w celu automatycznego eliminowania określonych treści w przyszłości. Autorka przedstawiła i omówiła również standardy, jakie powinno spełniać zgłoszenie od ZPS. W zakresie ustalenia zasad odpowiedzialności ZPS za dokonane zgłoszenie można jednak było w tej części pracy oczekiwać bardziej pogłębionych rozważań w aspekcie cywilnoprawnym. Powołanie art. 17 ust. 3 lit. d AUC, jeżeli decyzja dotyczy potencjalnie nielegalnych treści, wskazanie podstawy prawnej, na której opiera się decyzja, oraz wyjaśnienia dotyczące powodów, dla których na tej podstawie uznaje się dane informacje za nielegalne treści wywołuje dalsze pytania o zakres odpowiedzialności w relacji do podmiotów, których treści są usuwane. W świetle przepisów AUC nie uregulowano niestety odrębnie odpowiedzialności ZPS za możliwe niesłuszne dokonanie zgłoszenia w trybie art. 16 AUC. Brakuje w tym miejscu zatem w rozprawie określenia zasad odpowiedzialności, a samo wskazanie, że należy ich szukać w przepisach wewnętrznych poszczególnych państw członkowskich nie jest wystarczające. Nie zamyka rozważań w tym zakresie również stwierdzenie, że "sankcja" wynikająca z AUC, którą mogą spotkać ZPS wskutek dokonywania nieprawidłowych zgłoszeń to odebranie statusu. Zgadzam się natomiast z tezą Doktorantki, że brak reagowania lub opieszałe rozpatrywanie zgłoszeń od ZPS spowoduje brak możliwości skorzystania przez platformę z wyłączenia odpowiedzialności, o którym mowa w art. 6 AUC.

Do dyskusji skłania również teza o kumulacji i zbiegu podstaw odpowiedzialności ZPS, wówczas, gdy można mówić o odpowiedzialności cywilnoprawnej za nielegalną treść użytkownika i odpowiedzialności publicznoprawnej za nierespektowanie art. 22 AUC.

Podsumowując należy jednak podkreślić, że Doktorantka dochodzi w konkluzji do odpowiedzi na główne pytanie badawcze w przedmiocie kwestii, czy instytucja ZPS wpłynie na odpowiedzialność platform internetowych. Zdaniem Doktorantki fakt wprowadzenia instytucji ZPS, co do zasady, nie wpłynie na odpowiedzialność platform w zakresie obowiązku badania każdego zgłoszenia, które trafi do platformy w trybie art. 16 AUC. Wynika to z faktu, że platforma każde zgłoszenie, w tym zgłoszenie od ZPS ma dokładnie zbadać i zweryfikować, zanim podejmie jedną z decyzji wskazanych w art. 17 ust. 1 AUC. Zgłoszenie od ZPS nie może prowadzić do automatycznego zablokowania dostępu do treści czy konta, czy też innych usług. W przypadku, w którym okazałoby się, że znaczna liczba zgłoszeń od ZPS nie spełnia oczekiwanych standardów, wówczas platforma może zgłosić zaistniałą sytuację koordynatorowi do spraw usług cyfrowych, który może wszcząć postępowanie mogące prowadzić do odebrania statusu ZPS.

Doktorantka zajmuje także stanowisko w kwestii, udzielenia odpowiedzi na ostatnie, główne pytanie badawcze, tj. czy instytucja ZPS wpłynie na zmniejszenie nielegalnych treści na platformach internetowych. Jej zdaniem na tak postawione pytanie należy odpowiedzieć twierdząco, chociaż nie należy oczekiwać istotnych zmian. Większą wartość Doktorantka dostrzega w zakresie jakościowym, gwarancyjnym, edukacyjnym i integrującym - co nawiązuje do przedstawionej w rozprawie koncepcji ról ZPS. Spodziewane korzyści dla platform internetowych mogą więc pojawić się w związku z zrozumieniem istoty nielegalnych treści i dostosowaniu do nich wewnętrznych systemów i algorytmów opartych na mechanizmach sztucznej inteligencji. W tym kontekście warto więc wskazać, że użytkownik, w przypadku otrzymania decyzji platformy wraz z uzasadnieniem (art. 17 AUC) przygotowanym na podstawie zgłoszenia dokonanego przez ZPS (art. 16 AUC) powinien lepiej odczytać decyzję platformy i w przyszłości nie publikować analogicznych treści. Doktorantka w swojej rozprawie trafnie więc konkluduje, że koncepcja ZPS opiera się na głównym założeniu, tj. że żaden pojedynczy organ czy inny podmiot nie powinien być wyłącznie odpowiedzialny za regulację i dostępność treści na platformach internetowych. Zamiast tego należy zastosować „wielostronne" podejście („*multi-stakeholder approach"*), które będzie angażowało wiele rożnych podmiotów w proces regulacji.

Ostatnia część rozprawy stanowi więc zamknięcie syntetycznych rozważań. Autorka weryfikuje hipotezy i cel pracy oraz dokonuje podsumowania badań. Z większością przedstawionych wniosków *de lege lata* zgadzam się, co do zasady. Trafnie podniesione zostało, że w ramach platform internetowych powstaje potrzeba funkcjonowania ZPS. Prawidłowy jest także pogląd, że w ramach stosunku prawnego między użytkownikiem a platformą internetową pomocne okażą się role ZPS. Można oczywiście polemizować z zakresem odpowiedzialności ZPS zwłaszcza, że AUC nie obejmuje swoim zakresem tych zagadnień, ale nie można odmówić, że stanowisko Doktorantki przedstawione w rozprawie w tym przedmiocie jest początkiem opracowania tego zagadnienia. Podobnie trudno przesądzić, czy zmiany w zakresie odpowiedzialności platform internetowych nie będę konieczne. Dopiero

praktyka stosowania aktów wtórnych prawa unijnego oraz orzecznictwo przesądzi o potrzebie ewaluacji zasad i zakresu odpowiedzialności.

W dysertacji interesujące są zwłaszcza postulaty *de lege ferenda.* W szczególności propozycja formularza w polskim systemie prawnym zapewni transparentność wzajemnych powiązań między ZPS, użytkownikami i platformą internetową. Wartość społeczną mogą mieć także rozwiązania dotyczące kontroli funkcjonowania ZPS, w tym ograniczenie platformom faktycznej możliwością trwałego wykluczenia danego użytkownika, jeżeli udostępniane dane przez ZPS nie są prawidłowe.

Doktorantka postuluje również zmianę regulacji art.22 AUC podkreślając rolę monitorowania i zgłaszania innych treści przez ZPS. W art. 16 AUC proponuje wprowadzenie kadencyjności i maksymalnego terminu, na jaki status ZPS powinien być przyznany (3 lata). ZPS powinny zostać ponadto zobligowane do wskazania podstawy prawnej żądania usunięcia danej treści jeśli jest taka możliwość. Każde zgłoszenie od ZPS złożone na podstawie art. 16 AUC powinno stanowić podstawę do uzyskania faktycznej wiedzy o nielegalnej treści i to bez względu na to, czy jest ono wystarczająco uzasadnione.

Dalej idące, ale mogące być trudne do wprowadzenia będą natomiast regulacje, które potwierdzą, że platforma internetowa ponosi odpowiedzialność kontraktową wobec użytkownika końcowego, jeżeli nie zapewnia określonej weryfikacji działalności ZPS umożliwiającej wypełnienie obowiązków prawnych.

IV. Nowe ujęcie problemu

Należy podkreślić, iż rozprawa spełnia na bardzo dobrym poziomie wymogi konieczne dla pracy doktorskiej, zawierając szczegółowe badania literatury oraz przykłady z praktyki i orzecznictwa, a następnie prezentację własnych rozważań Autorki, które formułują interesujące wnioski *de lege lata* oraz postulaty *de lege ferenda*, podejmuje odważnie polemikę z poglądami prezentowanymi w prawie nowych technologii. W rozprawie obok zagadnień prawnych interesujący jest również kontekst technologiczny i funkcjonalny w zakresie ról, które pełnią ZPS. Takie krytyczne podejście Doktorantki nadaje pracy dodatkowych walorów naukowych, chociaż można dostrzec, że w swoich konkluzjach Autorka godzi się, że nie rozwiąże w swojej rozprawie wszystkich szczegółowych problemów w zakresie platform internetowych.

Biorąc pod uwagę całokształt ocen i uwag, należy przyjąć, że na tle niełatwej problematyki rozprawy, która dotyczy wielu aspektów - nie tylko prawnych - niezależnie od wskazanych różnic w poglądach, Autorka przedstawia nowe ujęcie problemu uzasadniając poprawnie własne stanowisko trafną argumentacją, co przemawia za w pełni pozytywną oceną merytoryczną pracy.

V. Formalna ocena pracy (poprawność językowa, opanowanie techniki pisania pracy, spis treści, przypisy)

Praca zredagowana jest w sposób przejrzysty i poprawnie napisana pod względem językowym. Zachowany jest w niej konsekwentnie układ rozdziałów i akapitów, wyraźnie wydzielone są tytuły i podtytuły poszczególnych części. Sposób prowadzenia przez Autorkę rozprawy rozważań, argumentacji, cytowania nie nasuwa zastrzeżeń. W całościowej ocenie

praca spełnia wszelkie wymogi stylistycznej poprawności, jakich można oczekiwać od pracy doktorskiej.

VI. Ocena układu pracy

Dysertacja podzielona została na rozdziały, niemniej w pracy można wyróżnić zasadnicze części. Praca czyni zadość trójstopniowej budowie przechodząc od ogólnego do szczegółowych rozdziałów teoretycznych oraz zawiera rozdział badawczy oraz wnioski. Autorka prawidłowo uzasadnia strukturę pracy i dobór określonej metodologii. Rysuje jednocześnie bardzo szeroką perspektywę związaną z zagadnieniami współczesnego prawa oraz roli prawa nowych technologii w kontekście rozwoju tej gałęzi prawa. Zasadnicza część pracy stanowi analiza zagadnień szczegółowych wynikających ściśle z problematyki wskazanej w tytule. W konsekwencji Autorka nawiązuje do oryginalnego i nowatorskiego w polskiej literaturze sposobu oceny funkcjonowania platform internetowych i zaufanych podmiotów sygnalizujących poprzez pogłębioną prawną kwalifikację takich modeli.

Podział dysertacji na omówione powyżej rozdziały należy ocenić jako dokonany w pełni prawidłowo. Wyczerpująco został przedstawiony zakres tematyczny prezentowanych badań i dobrze uporządkowane są zawarte w nich informacje. Tekst rozprawy jest jasny i ścisły, napisany specjalistycznym językiem. Należy podkreślić, że praca doktorska jest opracowana bardzo starannie pod względem merytorycznym i redakcyjnym. Układ pracy jest poprawny, wywód prowadzony jest w sposób przemyślany i konsekwentnie zmierza do zastosowania wcześniejszych spostrzeżeń.

VII. Charakterystyka doboru i wykorzystania źródeł i literatury

W pracy można dostrzec, że zostały zaprezentowane wyniki długotrwałych badań naukowych oraz wszechstronnej analizy prawa, które w takim ujęciu nie były dotychczas kompleksowo opisane. Na szczególną uwagę zasługuje wyczerpująca lista pozycji literatury oraz przegląd regulacji prawnych. Rozprawa została oparta o reprezentatywną literaturę prawniczą, w tym także zagraniczną. Warto podkreślić, że dysertacja nie tylko porządkuje dotychczasową wiedzę, w kontekście opracowanego tematu, ale także przedstawia możliwe kierunki rozwoju systemu prawa prywatnego. Na szczególną uwagę zasługuje dołączony spis bibliografii, zawierający aktualne pozycje zagraniczne i polskie z ostatnich lat. Biorąc pod uwagę przedmiot i zawartość pracy należy podkreślić odwołanie się do najważniejszych orzeczeń. W ujęciu statystycznym można stwierdzić, że Autorka wykorzystała w rozprawie liczne pozycje literatury, w tym literatury obcojęzycznej, wiele źródeł internetowych i aktów normatywnych. Sposób cytowania źródeł i literatury ma prawidłową redakcję.

VIII. Sposób wykorzystania pracy

Recenzowany doktorat w pełni zasługuje także na jego opublikowanie. Będzie z pewnością cenną pozycją z zakresu prawa prywatnego, w szczególności jako praca naukowa, ale także materiał do praktycznej analizy funkcjonowania platform internetowych.

IX. Wnioski końcowe

Biorąc pod uwagę przedstawioną powyżej zawartość rozprawy doktorskiej, w mojej ocenie stanowi ona samodzielne i szczegółowe opracowanie problematyki związanej z rozumieniem i badaniem prawa nowych technologii. W polskiej literaturze brakowało dotąd takiego opracowania, które jest nie tylko dobrze skonstruowane, ale wartościowe na poziomie teoretycznym i praktycznym. Należy przy tym podkreślić, że wybrana problematyka jest trudna, gdyż dotyczy wielu aspektów prawnych, a także interdyscyplinarnych. Praca odzwierciedla potrzebę dostarczenia niezbędnych informacji na temat prawnych relacji prawa prywatnego, prawa nowych technologii, prawa konkurencji i konsumentów oraz prawa ochrony danych osobowych. W ten sposób wpisuje się w obecną tendencję badawczą w przedmiocie stosunku prawa prywatnego i prawa nowych technologii, zwłaszcza pod kątem oddziaływania nowych gałęzi prawa na gospodarkę. Tematyka opracowania ma istotny walor poznawczy, bowiem w swej zasadniczej konstrukcyjnej części prezentuje tematykę pod kątem dogmatycznym, a zarazem w świetle unijnych regulacji.

Należy podkreślić, że przeprowadzone badania Doktorantki pozwoliły odpowiedzieć na głównie pytanie badacze, czy instytucja ZPS przełoży się na zmniejszenie liczby nielegalnych treści na platformach internetowych. Szczególnie wartościowe są trafne uwagi natury praktycznej, udawadniające zmianę funkcji prawa w świetle współczesnych modeli cyfrowej dystrybucji towarów i usług. Autorka biegle posługuje się znajomością nie tylko konstrukcji prawnych, ale także wykorzystuje prezentowane w doktrynie poglądy na omawianą tematykę.

Podsumowując, dochodzę do wniosku, że recenzowana praca doktorska p.t. *„Rola zaufanych podmiotów sygnalizujących w zwalczaniu nielegalnych treści na platformach internetowych”* autorstwa mgr Kamili Brylak jest udaną próbą podejścia do zagadnień regulacji platform internetowych, w tym zaufanych podmiotów sygnalizujących. Pomimo zasygnalizowanych wcześniej uwag i polemiki recenzowana praca zawiera kompetentną i wyczerpującą analizę omawianych problemów.

Mając na uwadze zawartość merytoryczną oraz kwestie formalne recenzowana rozprawa spełnia wymagania ustawowe stawiane pracom doktorskim przez art. 187 ust. 1-3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r., poz. 742 ze zm.) i może być podstawą dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Praca zasługuje na wysoką ocenę oraz w mojej ocenie powinna zostać przedstawiona do wyróżnienia. Konkludując, wnoszę o dopuszczenie mgr Kamili Brylak do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Warszawa, 27 lipiec 2025 roku

Dr hab. Paweł Podrecki prof. INP PAN